

BN DeStem

Archief

Van knipmessen en lijfeigenen aan de lange Achterdijk

Door Rinze Brandsma

Donderdag 28 oktober 2004 - Het is een drukke dijk, nog altijd: de Achterdijk die gaat van Zevenbergschen Hoek richting De Koekoek boven Zevenbergen. Een dijk van ruim zes kilometer lang. Eén naam, maar drie buurtschappen.

(Foto Thom van Amsterdam)

Aan de Hoekse kant heet het vanouds de Calishoek, in het midden De Snellen, of Zwart Schaap (naar het bekende oude buurtcafé ter plekke) en aan de Zevenbergse kant noemen ze zich gewoon Achterdijkers. Hechte gemeenschappen, door alle tijden heen. Ook nu veel van de dijkhuizen gekocht en soms drastisch verbouwd zijn door 'import', vaak ook van 'boven de Moerdijk'.

Heel vroeger moet het een beetje een armenbuurt zijn geweest. Volgens de Dikke van Dale komt het woord 'kalis' (met een K dus) uit de zigeunertaal, heeft het met kaal te maken en betekent het schooier, arme drommel. Dat arme en kale is er wel af. Het zijn levendige buurtschappen, daar aan die lange dijk. Er wordt ook nieuw gebouwd.

Aan de Zevenbergse kant staan protestborden tegen de komst van industrie. Maar dat heeft meer met De Koekoek te maken dan met de geplande asfaltering van de polders voor het reusachtige Moerdijkse Hoek. Op de modellen voor Moerdijk-II nadert dat mega-industrieterrein de Achterdijk angstig dicht.

De Achterdijk is niet overal even kaal en recht. Er staan fraaie historische hofsteden aan, zoals 'Hoeve Welgelegen', en 'Zorg en Genot', met majestueuze oprijlaan onder hoge bomen en authentieke schuur.

Groen polderland met weilanden en groeizame akkers rondom, reigers die de sloten leeg staan te vissen, fazanten die kwetterend opvliegen, eenden en ganzen. Maar ook, op de achtergrond, hoogspanningsmasten en herrie van druk vrachtverkeer op de snelwegen die de Moerdijkse Hoek omklemmen.

Calishoeker Frans van Dongen, gepensioneerd groententeler, knipt de beukenhaag langs zijn perfect onderhouden rotstuijn. Hij heeft zijn buurtschap, waar zijn familie al generaties lang woont, flink zien veranderen. Van alle café's aan de dijk bijvoorbeeld is nu alleen Zwart Schaap over, verder had je De Mijlpaal, De Vriendschap en Café Billard van Co Hessels. „Vroeger zat iedereen op een stoeltje voor z'n huis. Kon je echt nog bij elkaar buurten.“

Feodaal

De Van Dongens vormen een soort protestants eilandje in de katholieke dijkbevolking. Een van de vroegere rijke herenboeren aan de dijk, Bax van de Schaapshoeve, was ook protestants. Een herenboer van een feodaal soort, het zit Frans van Dongen nog steeds hoog.

„Mijn opa werkte er al, hij verzorgde de paarden. Bijna slaafs. Beschamend, zo weinig als hij bij die boer verdiende. Hij moest er bijna tot zijn zeventigste doorwerken. Ging hij naar huis, dan kreeg hij de kapotte klomp van de boerin mee. Moest hij daar een nieuw riempje op zetten.“

Hoogmoedig

„Mijn vader werkte ook bij Baas Bax. Hij is voor zichzelf begonnen nadat hij zich wist los te worstelen; je was er haast lijfeigene. Een hoogmoedig man, die boer. Als hij op zijn land kwam zei 'ie nooit goeiemorgen tegen zijn arbeiders, maar schraapte alleen zijn keel. Dan verstijfde iedereen.“

Baas Bax was uiteraard ook ouderling in de (vrijgemaakt) gereformeerde kerk van Zevenbergen. „Als de ouderlingen op huisbezoek kwamen, zat iedereen er als een knipmes zo stijf bij. Dan moest er eerst getuigd worden van het grote geloof van Baas Bax. Terwijl Bax helemaal niet zo'n fijne was.“

Frans van Dongen boerde verder op het bedrijf waar zijn vader voor zichzelf begon. Hij teelde er groenten, was gespecialiseerd in bloemkool van puikbeste kwaliteit. „Keihard werken. Op de veiling noemden ze me de bloemkoolkoning.“

Er fietst nog een oude Calishoeker langs, Cor van Ginneken. Ook hij werkte vroeger bij zo'n bazige rijke herenboer, vlasboer Arrejaan van Gils van 'De Vlasbloem'. Hetzelfde verhaal van uitbuiting, maar ook van gedwongen winkelnering bij de winkel die hij er ook bezat. De herenboeren zijn uit hun hofsteden verdwenen: Van Gils na het failliet van de Belgische bank waar hij zijn centen gestald had. De geloven gingen aan de Achterdijk vroeger goed samen. Alleen werd Frans van Dongen, op de fiets naar school, aan de Zevenbergse kant wel eens door roomse jongens uitgejouwd. Hij kent het scheldrijm nog: „Protestantse koeien, liggen in bed te loeien.“

Moddertroep

Hoe het nu is, wonen aan de Achterdijk? „Super“, zegt het jonge echtpaar Visser, dat acht jaar geleden uit Made aan de Achterdijk kwam wonen. Ze genieten nog altijd van hun vrije uitzicht, tot aan Zonzeel. Alleen die vette moddertroep op de dijk, nu het de oogsttijd is van de bieten. En de verkeersdrukte op werkdagen, als de dijk nog steeds als sluiproute naar en van de A16 gebruikt wordt.

„Maar verder is het hier heel vrij wonen. Niet zo op elkaar gepakt als in de stad. Geen doorsnee-rijtjeshuizen. Veel jongere stellen. En iedereen wordt ook nog steeds snel opgenomen in de gemeenschap tussen de oude Achterdijkers. Een echte levendige buurtschap.“